

Objavljeni so bili v Idrijskih razgledih (XLVI 2), zborniku Traditiones (30/2), Glasniku SED (41/3, 4), zborniku o Gori, Gorjankah in Gorjanih Mati Gora (izdanem ob 400-letnici naselitve Gore) in v Primorskih srečanjih.

Mojca Tercelj Otorepec

Drugi članki ali sestavki / 1.25

OBMOČNA ENOTA KRANJ

1. Evidentiranje dediščine in priprava predlogov za vpis v register

Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območni enoti Kranj, smo se poleg s posegi v prostor ukvarjali večinoma z izdelavo strokovnih podlag za varstvo kulturne dediščine na območju devetih občin. Hkrati je nastajala evidenca kulturne - stavbene - dediščine in območij, potekal pa je tudi njihov vpis v zbirni register dediščine.

Lani sem pregledala območja naslednjih občin: Cerklje, Šenčur, Žirovnica, Jesenice, Mengeš, Jezersko, delno Radovljico, Bohinjsko (za avtomobile precej nedostopno območje) in Moravče. Zanje sem tudi odgovorna konservatorica¹ za prostorske akte.

Po 133 terenskih dneh sem za vpis v zbirni register dediščine predlagala 593 stavb, domačij in območij, izmed 271 prispelih vlog za soglasja in mnenja ter prošenj za razglasitev kulturnih spomenikov lokalnega ali državnega pomena pa sem odgovorila na 264.

2. Priprava strokovnih podlag za razglasitev kulturnih spomenikov lokalnega in državnega pomena

- Občina Kranjska Gora: Podkoren - kmečka hiša, Podkoren 64 (EŠD 14206); začasna odločba o kulturnem spomeniku lokalnega pomena, odlok je v pripravi.
- Občina Lukovica: Lukovica - Šterova gostilna, Lukovica 58 (EŠD 419); odlok o razglasitvi za kulturni spomenik lokalnega pomena, na občini zavržen.
- Občina Lukovica: Videm pri Lukovici - Mahkotov toplar, Videm pri Lukovici 2 (predlog EŠD 991); odlok o razglasitvi za kulturni spomenik lokalnega pomena, razglašen septembra 2001.
- Občina Kamnik: Velika planina - Preskarjeva bajta (EŠD 12033); odlok o razglasitvi za kulturni spomenik državnega pomena pripravljen, čakamo na zemljiškoknjižni izpisek.

3. Spomeniškovarstveni projekti

Vsakoletno kandidiranje lastnikov spomenikov na javnem razpisu ministrstva za kulturo lahko uspe ali pa tudi ne. Predlani smo skupaj z lastniki Načelnikove hiše v Podkorenu 64 pripravili vse potrebne predračune in kulturnovarstvene pogoje za izdelavo lokacijske dokumentacije za obnovo hiše. Lastniki se z obnovo strinjajo, hišo pa želijo ohraniti tako, kakršna je bila od 19. stoletja, čeprav so vidni tudi arhitekturni in stavbni elementi iz časov nastanka, to je iz 16. stoletja. Žal je vlogo - kot mnogo drugih - ministrstvo za kulturo zavrnilo. Tudi lani smo pripravili vse kulturnovarstvene pogoje in soglasja, ki so jih zahtevali razpisni pogoji, z lokacijsko in PGD-dokumentacijo. Lastniki znova poskušajo srečo. Upam, da jim oziroma nam bo tokrat uspelo - ali pa sem morda že spet preveč naivna.

Lani nam je uspelo pridobiti sredstva predvsem za spomeniškovarstvene akcije, ki jih vodi konservatorski svetovalec Vladimir Knific. To so:

- Občina Jesenice: Jesenice - delavska kasarna
Nadaljevala se je sanacija stavbe v skladu s konservatorskim programom in PGD-načrtom. V dogovorjeno število oken (44) so vgradili okvirje iz umetnega tufa s kovanimi mrežami, nadaljevala so se zidarska dela v notranjosti stavbe, odstranjen je bil ves star fasadni omet, fasada pa ometana z grobim ometom. Delno je bil opravljen izkop v nivoju dvorišča okoli stavbe.
- Občina Jesenice: Jesenice - Pudlovka na Stari Savi
V skladu s konservatorskim programom in PGD-načrtom je bila opravljena zaščita objekta in ohranjeni obodni zidovi. Lani so se nadaljevala dela iz leta 2000: porušili so stare prislonjene lope in barake, tako da se je ohranil le obodni zid, dozidali pa so porušene parapete pod okni, sanirali oboke, omete, okenske okvirje in utrdili vrh kamnitega zidu, ki so ga prekrili z novo dvokapno streho. V okna so vgradili kovane mreže po starem, ohranjenem vzorec. Dela bodo dokončana predvidoma prihodnje leto.
- Občina Jezersko: Zgornje Jezersko - Jenkova domačija, obnova kovačnice
Prekrili so streho in uredili notranjščino kovačnice, ki je bila nekoč sestavni del Jenkove kasarne. Gre za delno zidano, delno leseno stavbo, kjer so nekoč podkovali konje ali popravljali vozove popotnikov na poti čez jezerski prehod na Koroško. Streho so na novo prekrili s prvotno leseno kritino, pred tem je bil opravljen popis notranje opreme. Dosežen je bil osnovni preventivni konservatorski program vzdrževalnih del na objektu.
- Občina Kranjska Gora: Zgornja Radovna - domačija Zgornja Radovna 25
Lani se je urejala sprejemna pisarna v nekdanji vozarnici - lopi za vozove pri cesti, tako da je omogočen dostop ter ponujeno turistično in promocijsko gradivo. Hkrati s tem je bil postavljen tudi alarmni sistem za razstavljene predmete v stavbi.
- Občina Radovljica: Kropa - trško jedro - bajer
Gre za obnovo bajerja, »rak« na spodnjem koncu naselja. Na podlagi projekta sanacije bajerja in začetih del v letu 2000 smo nadaljevali gradbena dela za vnovično ureditev kamnitega oboda bajerja na koncu »rak« in okolice. Konservatorski in projektantski cilji sanacije so bili doseženi. Spodnji bajer v Kropi je urejen, tako da je naselje spet pridobilo živ vodni element.

4. Posegi na drugih objektih in območjih kulturne dediščine

Tovrstne posege najpogosteje rešujemo hkrati z vlogami, ki nam jih pošiljajo lokacijske službe in tudi lastniki, kadar gre za predhodne kulturnovarstvene pogoje ali prigrisatve del. Načelno menim, da je mnogo bolje sočasno dobiti v roke vlogo s prošnjo za seznanitev s predhodnimi kulturnovarstvenimi pogoji, na podlagi katerih lahko pristojne službe pripravijo lokacijsko dokumentacijo. Pogosto se zgodi, da je prispela vloga za lokacijsko dokumentacijo v nasprotju s pogoji, velikokrat je izdelana že vsa projektno-gradbena dokumentacija, kar lastnikom zelo oteži pridobivanje dokumentov za gradnjo, saj jim moramo konservatorji vloge pogosto

¹ Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območni enoti Kranj, imamo več konservatorjev in konservatoric, ki odgovarjajo za prostorske akte v zvezi z določeno občino. Letos sem postala odgovorna konservatorica tudi za občino Naklo. To pomeni, da spremljamo dogodke v zvezi s prostorskimi dokumenti za vse izbrane oziroma določene občine, velja tudi za ureditvene in zazidalne načrte. Kot odgovorni konservator zbereš pri določenih posegih ustrezno skupino, ki rešuje prispеле vloge.

tako popraviti, da jih morajo spet vložiti. S predhodnimi pogoji se temu izognemo, dogovor z lastnikom je mnogo lažji, boljše pa je tudi sodelovanje z lokacijsko službo.

Lani mi je uspelo prepričati nekaj lastnikov stavbne dediščine, naj jo raje obnovijo kot podrejo. Največkrat gre za spremembe namembnosti hiše ali gospodarskega poslopja v stavbe za turistično dejavnost, kar dodatno oteži delo vsem nam, kajti gradbeni zakon ne loči med novogradnjami in stavbami, ki so evidentirane kot dediščina ali celo spomenik.

5. Strokovno usposabljanje in udeležba na strokovnih srečanjih doma in v tujini

Kot konservatorica sem bila članica odbora za kulturno dediščino na območju občine Komenda, kjer so se krajanji odločili, da bodo tudi sami nekaj prispevali za boljše poznavanje in ohranjanje kulturne dediščine. Junija smo se udeležili simpozija hrvaških in slovenskih etnologov v Paklenici, bila sem na mednarodnem simpoziju o vernakularni arhitekturi v Gozdu - Martuljku, sodelovala na rednih mesečnih sestankih etnologov konservatorjev na različnih območjih Slovenije, obiskala Toskano, njeno kulturno in naravno dediščino, s kolegico krajinko Natašo Koruza pa sva avgusta prehodili 18 bohinjskih planin, od Vogla do Vodnikove kočice. Občasno sodelujem pri različnih delavnicah, na primer Ragorjevi (Razvojna agencija za Gorenjsko) za območje Triglavskega narodnega parka, in sicer o razvoju podeželja in kmetijstva, za območje Regijske razvojne družbe Litija pa, kako promovirati naravno in kulturno dediščino na vzhodnem koncu gorenjske regije. Udeležila sem se tudi Šole obnove, ki je potekala aprila na gradu nad Škofjo Loko, tema pa je bila Načini varovanja stavbne dediščine v mestnih jedrih in trgih.

6. Popularizacija dediščine in konservatorskega dela

Občasno tudi pišem poljudne prispevke o okolju in prostoru. Tako obveščam ljudi, ki živijo v neki lokalni skupnosti, o njihovi dediščini in njeni pomembnosti ter jih poskušam spodbuditi, da bi sami začeli razmišljati, kaj bomo skupaj lahko ohranili, naredili ... Leta 2001 so nastali naslednji prispevki:

- ŠUBIC, Tadeja, Mojca Tercelj Otorepec 2001: Kremenov konglomerat in življenje na njem. Zloženska o naravni in kulturni dediščini v Dovžanovi soteski. Občina Trzic in Phare, april.
- TERCELJ OTOREPEC, Mojca 2001: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem«, Moja dolina na dlani. V: Novice iz Moravske doline letnik II, št. 6, Moravče, junij/julij, 22.
- TERCELJ OTOREPEC, Mojca 2001: Skrivnost čarovniške akademije, kjer imajo posamezni čarovniki (beri konservatorji) v rokah različno močne čarovniške palice, I. del. V: GSED letnik 41/3, 4, Ljubljana, 19.
- TERCELJ OTOREPEC, Mojca 2001: Trnovski tičarji in solatarce. Besedilo in fotografija za napoved monografije. V: Kronika, Književni listi, Delo. Ljubljana 14. novembra.
- TERCELJ OTOREPEC, Mojca 2001: Trnovski tičarji in solatarce. Monografija, 106. str., Ljubljana, Prešernova družba.
- TERCELJ OTOREPEC, Mojca 2001: Budnarjeva hiša, Pr' Matjaž, Zgornje Palovče št. 5. Pregled konservatorskih posegov na objektu ob njegovi novi namembnosti - etnološki vidik. V: Varsvo spomenikov št. 39. Ljubljana, Ministrstvo RS za kulturo, Uprava RS za kulturno dediščino, 157.

Drugi članki ali sestavki / 1.25

Suzana Vešligaj

OBMOČNA ENOTA MARIBOR

1. Lani sta v naši območni enoti (takratnem Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor) v okviru prostorskih planov potekala evidentiranje dediščine in priprava za vpis v zbirni register dediščine za vsako občino. Tako je bilo evidentiranih 86 objektov kulturne dediščine za občine Ormož, Cankova, Hoče - Slivnica in Starše.
2. V okviru projekta muzej na prostem Račji dvor sem prejšnje leto začela evidentirati in dokumentirati vinogradniško stavbno dediščino na območju občine Križevci, v vasi Zasadi. Vse do odprave viničarstva so bili Zasadi izrazito želarsko naselje.
3. Za Čušekovo domačijo, Dornava 28, sem pripravila strokovne podlage za razglasitev za spomenik lokalnega pomena.
4. Za Pušenjakovo domačijo v Stročji vasi na območju občine Ljutomer sem pripravila konservatorski program in njeno obnovo prijavila kot kulturnovarstveni projekt za spomeniškovarstveni projektni razpis za obdobje 2002-2003.
Na pobudo mestne četrti Studenci mariborske občine je stekla pripravljalna akcija za obnovo Jožefovega studentca in nekdanje pralnice v Ulici ob izvirkih na Studencih. V ta namen sem izdelala konservatorski program, ki je bil del projekta, s katerim je mestna občina Maribor kandidirala na razpisu Heliosovega sklada za ohranjanje slovenskih voda. Projekt se je uvrstil med izbrane in tako pridobil nekaj finančnih sredstev za obnovo.
5. Jeseni 2001 so se začela obnovitvena dela na Jožefovem studentcu in v nekdanji pralnici v Ulici ob izvirkih na Studencih.
6. Septembra sem se udeležila posveta v Rogatcu o mreži slovenskih regionalnih muzejev na prostem. S kolegico Jelko Skalicky sva predstavili projekt muzeja na prostem Račji dvor.
7. Septembra je bil objavljen članek o Jožefovem studentcu in pralnici v Ulici ob izvirkih.
8. Spomladi 2001 sva s kolegico Lilijano Medved sodelovali v okviru ocenjevalne komisije za področje etnologije na srečanju mladih raziskovalcev, ki ga je organizirala Zveza za tehnično in kulturno dediščino Slovenije na območju regionalnega centra s sedežem v Mariboru.

Drugi članki ali sestavki / 1.25

Jelka Skalicky

OBMOČNA ENOTA MARIBOR

Za etnološke spomenike in etnološko dediščino v upravnih enotah Lenart, Ljutomer, Maribor, Ormož, Pesnica, Ptuj, Ravne in Slovenska Bistrica je bilo izdelanih:

- 52 kulturnovarstvenih pogojev,
- 21 kulturnovarstvenih soglasij,
- 21 kulturnovarstvenih mnenj.

Na novo je bilo evidentiranih 157 objektov, domačij in ambientov etnološke dediščine v občinah Markovci, Dornava, Juršinci, Žetale, Črna na Koroškem, Slovenska Bistrica, Oplotnica, Ljutomer, Križevci, Veržej, Ormož, Sv. Ana v Slovenskih goricah in Lenartu. Vsi imajo EŠD in so vključeni v prostorske plane.